

نقش پیش‌بینی‌کنندگی باورهای غیرمنطقی ارتباطی و مؤلفه‌های عشق بر دلزدگی زناشویی زنان

هانیه شمس‌الدینی^۱، ژاله رفاهی^{۲*}

چکیده

تاریخ دریافت: ۹۵/۱/۱۳ - تاریخ پذیرش: ۹۵/۱۱/۱۲

هدف: هدف از پژوهش، بررسی نقش پیش‌بینی‌کنندگی باورهای غیرمنطقی ارتباطی و مؤلفه‌های عشق با دلزدگی زناشویی در زنان مراجعه‌کننده به مراکز مشاوره شهر شیراز بود. **روش:** جامعه آماری این پژوهش، شامل همه زنانی بود که بدلیل دلزدگی زناشویی به مراکز مشاوره شیراز رجوع کرده‌اند که از بین آن‌ها، ۲۰۳ نفر به روش نمونه‌گیری تصادفی ساده انتخاب شدند. داده‌ها با استفاده از پرسشنامه‌های باورهای ارتباطی، پرسشنامه مؤلفه‌های عشق و پرسشنامه دلزدگی زناشویی جمع‌آوری و با استفاده از آزمون‌های همبستگی پیرسون و تحلیل رگرسیون مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند. **یافته‌ها:** نتایج حاصل از رگرسیون چندگانه به روش همزمان نشان داد که باورهای غیرمنطقی ارتباطی، دلزدگی زناشویی زنان را به طور مثبت پیش‌بینی می‌کنند و نیز مؤلفه‌های عشق، دلزدگی زناشویی زنان را به طور منفی پیش‌بینی می‌کنند ($p < 0/05$). آزمون همبستگی پیرسون نشان داد که بین متغیرهای زمینه‌ای (سن، مدت ازدواج، میزان تحصیلات و تعداد فرزندان) و دلزدگی زناشویی زنان رابطه معنی‌داری وجود دارد، و همچنین بین متغیرهای زمینه‌ای (به جز سن) و باورهای غیرمنطقی نیز رابطه معنی‌دار وجود دارد ($p < 0/05$). در نهایت یافته‌ها نشان داد که بین متغیرهای زمینه‌ای (به جز سطح

۱. دانش‌آموخته کارشناسی ارشد مشاوره خانواده دانشگاه آزاد اسلامی واحد مرودشت.

۲. گروه مشاوره، واحد مرودشت، دانشگاه آزاد اسلامی، مرودشت، ایران (نویسنده مسئول) dr.refahi@miau.ac.ir

* مقاله برگرفته از پایان‌نامه دانشجویی کارشناسی ارشد مشاوره خانواده دانشگاه آزاد اسلامی واحد مرودشت می‌باشد.

تحصیلات) و مؤلفه‌های عشق در زنان رابطه معنی‌داری وجود داشت ($p < 0/05$). نتیجه‌گیری: با توجه به این یافته‌ها می‌توان نتیجه گرفت که باورهای غیرمنطقی ارتباطی و مؤلفه‌های عشق نقش پیش‌بینی‌کننده معنی‌داری برای دلزدگی زناشویی هستند. کلید واژه‌ها: باورهای غیرمنطقی ارتباطی، مؤلفه‌های عشق، دلزدگی زناشویی.

مقدمه

ازدواج یکی از مهم‌ترین تصمیمات تمام زندگی است و سنگ بنای نهاد خانواده در ازدواج گذاشته می‌شود. در واقع ازدواج و تشکیل خانواده یکی از مهمترین پدیده‌های زندگی است که می‌تواند موجبات رشد و شکوفایی زوجین را فراهم آورد (کریم نژاد، جهانیان، فرقدانی، ۱۳۹۲). در آغاز زن و شوهر خود را سوار بر امواج عشق می‌بینند و فرضشان بر این است که عشق همیشه و به همین شدت ادامه خواهد یافت. فرض را بر این می‌گذارند که همسرشان برای همیشه علاقمند و از خود گذشته خواهد بود. اما کمی دیرتر که می‌بینند انتظاراتشان آن‌گونه که فکر می‌کردند برآورده نمی‌شود، تکان می‌خورند (بک^۱، ۱۹۲۱، ترجمه قراچه داغی، ۱۳۸۹). اگر همسران نیازهای خود را مطرح نکنند و یا در ارتباط با یکدیگر به نیازهای هم پی نبرند، و به راه حل مثبتی جهت دستیابی به نیازهایشان نرسند؛ استرس، ناکامی، سرخوردگی، خشم و در نهایت دلزدگی بروز پیدا می‌کند (جکابسون، والدرسون، مور^۲، ۱۹۸۰ به نقل از ادیب راد و همکاران، ۱۳۸۴)، که منجر به بروز کشمکش و تعارض به عنوان جزء جدایی‌ناشدنی و همیشگی در ازدواج و روابط زناشویی می‌گردد و چنانچه زوجین نتوانند آن را به خوبی حل کنند آثار مخربی برای خانواده به همراه می‌آورد (تفرشی، امیری مجد، جعفری، ۱۳۹۲). دلزدگی زناشویی ناشی از عدم تناسب بین انتظارات و واقعیت است و میزان آن به میزان سازگاری زوجین و باورهایشان بستگی دارد (پاینز، ۲۰۰۲ به نقل از اسدی، منصور، کولایی، فتح‌آبادی، ۱۳۹۲). دلزدگی به علت مجموعه‌ای از توقعات غیرواقع‌گرایانه و تفکرات غیرمنطقی و

1. Beck, A.

2. Jacobson, N. S. Waldron, H. & Moore, D.

فراز و نشیب‌های زندگی بروز می‌کند دلزدگی زناشویی وضعیت دردناک فرسودگی جسمی، عاطفی و روانی است، که کسانی را که توقع دارند عشق رویایی و ازدواج به زندگی شان معنا ببخشد را متأثر می‌سازد. دلزدگی هنگامی بروز می‌کند که زوجین متوجه می‌شوند علیرغم تمام تلاش‌هایشان، رابطه‌شان به زندگی معنا نداده و نخواهد داد. انباشته شدن سرخوردگی‌ها و تنش‌های زندگی روزمره سبب فرسایش روانی می‌شود و سرانجام به دلزدگی منجر می‌شود (پانیز^۱، ۱۹۹۸، ترجمه: شاداب، ۱۳۸۱). ادل و ییچ و بروسکی^۲، به نقل از اسکافلی و بونک^۳، ۲۰۰۳) دلزدگی را به عنوان سرخوردگی پیش‌رونده در نظر می‌گیرند که شامل چهار مرحله است. این مراحل شامل: ۱- اشتیاق^۴ - ۲- ایستایی و رکود^۵ - ۳- ناامیدی^۶ - ۴- بی‌علاقگی و بی‌احساس^۷ است. دلزدگی دارای سه مؤلفه از پا درافتادن جسمی، از پا درافتادن عاطفی و از پا درافتادن روانی می‌باشد.

جنبه جسمی دلزدگی زناشویی: نوعی فرسودگی جسمانی که به صورت خستگی مزمن ظاهر می‌شود و با خواب رفع نمی‌شود. جنبه عاطفی دلزدگی زناشویی: نوعی از پا افتادگی عاطفی است که در آن فرد احساس می‌کند از نظر عاطفی نابود شده و مدام آزرده و دل‌سرد است. جنبه روانی دلزدگی زناشویی: این جنبه از دلزدگی معمولاً به صورت کاهش خودباوری و منفی‌نگری نسبت به روابط به خصوص رابطه با همسر رخ می‌دهد (نیکوبخت، کریمی، بهرامی، ۱۳۹۰). به گفته‌ی (رایزوی^۸، ۱۹۹۶، به نقل از، شعبان زاده و خواجه پور، ۱۳۸۶) بیشترین علت هم‌برای ازدواج هم‌برای طلاق عشق یا فقدان آن است. به گفته‌ی او درک پدیده عشق مهم است و پژوهش در این حیطة ضروری به نظر می‌رسد. زیرا می‌تواند موجب روشن‌سازی مسائل زیاد پیرامون مسائل خانوادگی شود (به نقل از، شعبان زاده و خواجه پور، ۱۳۸۶). عشق یکی از موضوعات مهمی است که در

1. Paniz.
2. Edelwich, J., & Brodsky, A.
3. Schufeli, Bunk.
4. enthusiasm.
5. stagnation.
6. frustration.
7. apathy.
8. Rayzavie.

چند دهه گذشته در روانشناسی اجتماعی مطرح شده و فرآیندی است که از طریق آن انسان‌ها جذب یکدیگر میشوند، و ممکن است به عنوان ترکیبی از دوستی و رابطه جنسی در نظر گرفته شود و امروزه به عنوان چارچوبی برای انتخاب شریک زندگی تعریف میشود (فولر^۱، ۲۰۰۷). عشق یک حالت واحد و تک بعدی نیست بلکه پدیده‌ای نسبتاً پیچیده و چند بعدی است، که افراد آن را در انواع روابط متنوعی از قبیل رابطه زناشویی، والدین و فرزندان و دوستان نزدیک بکار می‌برند (ارونسون^۲، به نقل از مشاک، ۱۳۸۷). بک (۱۹۹۴)، ترجمه قراچه داغی، (۱۳۸۹) معتقد است عشق به عنوان یک جزء مهم و مؤثر در ازدواج‌های موفق است. هماهنگی و ارضای نیازهای زوجین بر آوردن نیازهای عاطفی، داشتن مهارت‌های مربوط به ایجاد تفاهم و شیوه‌های محبت و ارضای نیازهای زوجین می‌تواند باعث رضایت زوجین از زندگی مشترک و تداوم آن گردد. اریکسون عشق را مهمترین مزیت انسان می‌داند. او عشق را از خودگذشتگی دوجانبه یعنی ادغام شدن فرد در شخص دیگر توصیف می‌کند (شولتز و شولتز، ۲۰۰۵، ترجمه: سید محمدی، ۱۳۸۵). عشق لذتی مثبت، احساسی عمیق، علاقه‌ای لطیف و یا جاذبه‌ای شدید است که اشاره به پذیرش بی قید و شرط و دوست داشتن یک فرد دارد. روانشناسی عشق را پدیده‌ای اجتماعی و فرهنگی قلمداد می‌کند و در این زمینه یک نظریه از عشق که به اندازه کافی کلی و به فرهنگ‌های مختلف اطلاق پذیر است "نظریه مثلث عشق" می‌باشد (اینگل، اولسون، پاتریک^۳، ۲۰۰۲). استنبرگ مدل مثلثی عشق را مطرح کرده و عشق را شامل سه مؤلفه صمیمیت، تعهد و میل (لذت) میداند. صمیمیت: شامل احساس نزدیکی، عاطفه، ارتباط و پیوستگی عمیق و خود افشاگری و وابستگی بین فردی در روابط عاشقانه است. این بعد جنبه هیجانی و عاطفی دارد و نوعی احساس گرمی، محبت، نزدیکی در قید طرف مقابل بودن ایجاد میکند (نلسون^۴، ۲۰۰۵، به نقل از

1. Fowler, A.C.

2. Aronson.

3. Engela, G. Olson, K.R. Patrick, C.

4. Nelson.

قمرانی و طباطبایی، ۱۳۸۵) تعهد: به تصمیم‌گیری زوجین در مورد اقامت کردن با یکدیگر و در کنار یکدیگر بودن اشاره دارد و شامل تصمیم‌های خودآگاهانه و غیرخودآگاهانه‌ای میشود که فرد برای دوست داشتن دیگری اتخاذ و خود را متعهد به حفظ آن میکند. (استنبرگ^۱، ۱۹۸۸، به نقل از رضا زاده، ۱۳۸۱). این بعد جنبه شناختی دارد و در بردارنده تصمیم گرفتن برای تعهد داشتن، حفظ و نگهداری معشوق و رابطه طولانی مدت با اوست میل (لذت): احساس جذابیت فیزیکی همراه با کنش فیزیولوژی، جذابیت جنسی و اشتغال ذهنی مثبت نسبت به معشوق است. این بعد جنبه انگیزشی دارد و میل شدید همراه با برانگیختگی فیزیولوژی توأم با میل به رابطه جنسی و عطفوت مهرورزانه ایجاد می‌کند (استنبرگ، ۱۹۸۶، به نقل از دانا و صابری، ۱۳۹۳). ارتباط، یکی از قدیمی‌ترین و در عین حال، عالی‌ترین دستاورد بشر بوده است (بولتون، ۱۹۹۶، ترجمه سهرابی، ۱۳۹۱). جهانی را که امروزه ما در آن زندگی می‌کنیم، جهان ارتباطات نام داده‌اند (فرهنگی، ۱۳۹۱). ارتباط می‌تواند دست مایه‌ی شادی یا منبع بزرگ رنج و تألم باشد، ارتباط، به زن و شوهر این امکان را می‌دهد که با یکدیگر به بحث و تبادل نظر بپردازند و مشکلاتشان را حل کنند. زوج‌هایی که نتوانند با یکدیگر ارتباط برقرار کنند در یک وضعیت نامشخص قرار می‌گیرند (یانگ و لانگ، ۱۹۹۸، به نقل از عطاری، حسین پور، راهنورد، ۱۳۸۸). افراد مختلف در برخورد با محیط روشهای متفاوتی دارند، ممکن است یک محیط به نظر کسی پرنش و مضطرب‌کننده باشد ولی از منظر شخص دیگر هیجان‌انگیز و سراسر چالش باشد. دلزدگی زوج‌ها به سازگاری آنها با باورهای شان بستگی دارد (ادیب راد، ادیب راد، ۱۳۸۴). باورها، شناخت و اسطوره‌هایی هستند که در اذهان افراد از جمله زوج‌ها وجود دارد و در نحوه ارتباط آنها تأثیر می‌گذارد. باور عقیده‌ای است که شخص درستی آن را پذیرفته بدون اینکه به آزمایش عملی یا انتقادی مبتنی باشد (شعاری‌نژاد، ۱۳۶۴، به نقل از اسلامبولی، علیپور، شاملو، زارع،

۱۳۹۳). عواملی وجود دارند که می‌توانند اثربخشی یک ارتباط را تضعیف کرده و موجب عدم درک درست پیام فرستنده شده یا به عبارتی رمزگشایی صحیح آن شوند که به عنوان نمونه می‌توان به باورهای غلط، پیش‌داوری‌ها و نگرش‌های منفی اشاره نمود (خلعتبری، شیرودی، مهدیون، ۱۳۸۸)

به اعتقاد الیس^۱ (۲۰۰۱) هیچ رویدادی ذاتاً نمی‌تواند در انسان ایجاد آشفستگی روانی کند، زیرا تمام محرکها و رویدادها در ذهن معنا و تفسیر می‌شوند و براین اساس، سازش نیافتگیها و مشکلات هیجانی در مواقع ناشی از نحوه تعبیر، تفسیر و پردازش اطلاعات حاصل از محرکها و رویدادهایی هستند که افکار و باورهای ناکارآمد در زیربنای آنها قرار دارند (به نقل از شایسته، صاحبی، علیپور، ۱۳۸۵). منظور از باورهای غیرمنطقی ارتباطی نگرش و تفکر غیرمنطقی افراد در باره‌ی ارتباط برقرار کردن و ارتباط داشتن با دیگران است. ایدلسون و اپستین^۲ ۱۹۸۲ به نقل از حیدری، مظاهری و ادیب راد، ۱۳۸۲) باورهای غیرمنطقی ارتباطی را شامل پنج مؤلفه باور به تخریب‌کنندگی مخالفت^۳ باور به عدم تغییرپذیری همسر^۴، توقع ذهن خوانی^۵، کمال‌گرایی جنسی^۶ و باور درباره تفاوت‌های جنسیتی^۷ می‌دانند. باور به تخریب‌کنندگی مخالفت: به معنی نپذیرفتن، ناراحتی و تفسیر منفی اختلاف نظرهاست. باور به عدم تغییرپذیری همسر: اعتقاد به نداشتن توانایی همسر در تغییر رفتارها و تکرار شدن آن رفتارها در آینده است. توقع ذهن خوانی: انتظار این‌که بدون نیاز به گفتن و اظهار کردن، فرد باید احساسات، افکار و نیازهای همسر خود را بداند. کمال‌گرایی جنسی: انتظار از همسر در ایجاد رابطه جنسی تام و تمام در همه‌ی موقعیتهای بدون توجه به وضعیت او. باور درباره تفاوت‌های جنسیتی: نداشتن درک صحیح از تفاوت‌های شناختی و فیزیولوژیکی زن و مرد به صورت انتظار یکسان داشتن، یا

1. Ellis.

2. Eidelson, R. J., & Epstein, N.

3. disagreement is destructive.

4. partner cannot change.

5. mind reading is expected.

6. sexual perfectionism.

7. the sexes are different.

تفاوت‌های مادرزادی را علت اختلاف دانستن می‌باشد. (حیدری، مظاهری، ادیب‌راد، ۱۳۸۱). دی‌بورد و رومانس^۱ (۱۹۹۶) بر اساس یافته‌های خود چنین ادعا می‌کنند که اتکاء زیاد به باورهای غیر عقلانی مختص رابطه در کسانی پیدا می‌شود که در ازدواج خود نسبتاً ناخوشنود هستند. بالور^۲ (۲۰۰۱) در پژوهشی که به منظور بررسی دلزدگی زناشویی با باورهای غیر منطقی در ۱۹۲ پرستار انجام گرفت به این نتایج دست یافت که هم تفکرات دلزدگی و هم رفتارهای دلزدگی به طرز مثبتی با تفکرات و باورهای غیر منطقی همبسته بود. آوریبک، کمپ و اینگلز^۳ (۲۰۰۷) در پژوهشی بیان کردند؛ بین مؤلفه‌های عشق (صمیمیت، هوس و تعهد) با تداوم رابطه عاشقانه مثبت وجود دارد. حافظی، فیروزآبادی، حق شناس (۱۳۸۴) به بررسی رابطه بین سبک‌های عشق ورزی و رضایتمندی زناشویی پرداختند که نتایج بدست آمده نشان داد که سبک‌های عشق ورزی با رضایتمندی زناشویی همبستگی دارد. شایسته، صاجی، علیپور (۱۳۸۵) در پژوهشی به بررسی رابطه رضایت مندی زناشویی با باورهای ارتباطی و انتظارات غیر منطقی زوجین پرداختند که نتایج بدست آمده نشان داد که رضایتمندی زناشویی و متغیرهای شناختی با یکدیگر همبستگی دارند. اسماعیل‌پور، خواجه. مهدوی (۱۳۹۲) در پژوهشی نقش باورهای ارتباطی و مهارت‌های ارتباطی در پیش‌بینی رضایت زناشویی را بررسی کردند. نتایج بدست آمده نشان داد که مهارت‌های ارتباطی مدت ازدواج و برخی از باورهای ارتباطی می‌توانند به طور قابل ملاحظه‌ای رضایت زناشویی زوج‌ها را پیش‌بینی کند. لذا با توجه به اهمیت باورهای ارتباطی و نوع ارتباط و عشق و علاقه بین زوجین و همچنین کاهش دلزدگی زناشویی در تداوم پیوند زناشویی و در نتیجه پیوند و استحکام خانواده و جامعه این پژوهش با هدف بررسی نقش باورهای غیرمنطقی ارتباطی و مؤلفه‌های عشق در پیش‌بینی دلزدگی زناشویی و همچنین ارتباط متغیرهای زمینه‌ای (سن، مدت ازدواج، تحصیلات و تعداد فرزندان) با دلزدگی زناشویی انجام شد.

1. DeBord, J., Romans, J. S.

2. Balver.

3. Overbeak, B. Kemp, B. &Engels, G.

روش

روش پژوهش توصیفی از نوع همبستگی بود. هدف از انتخاب این روش پژوهش تعیین نقش پیش‌بینی‌کنندگی متغیرهای پژوهش برای دلزدگی زناشویی بود. جامعه آماری این پژوهش شامل زنانی بود که ۲ تا ۲۰ سال از زندگی مشترک آن‌ها گذشته و در نیمسال اول سال ۱۳۹۲ به دلیل دلزدگی زناشویی به مراکز مشاوره شیراز رجوع کرده بودند، اما متقاضی طلاق نبودند و براساس آمار کسب شده از ۴ مرکز مشاوره همکار در این پژوهش، تعداد آنان ۱۵۰۰ نفر برآورد شد. روش نمونه‌گیری در این تحقیق به صورت تصادفی ساده انجام شد، به این صورت که از افراد مراجعه‌کننده به مراکز مشاوره که از زندگی زناشویی آن‌ها حداقل ۲ و حداکثر ۲۰ سال می‌گذشت، براساس جدول مورگان ۲۰۳ نفر بعنوان نمونه انتخاب شدند. سپس با رعایت رازداری و رضایت، آزمودنی‌ها پرسشنامه‌های دلزدگی زناشویی، عشق استرنبرگ، باورهای ارتباطی را تکمیل نمودند. از پرسشنامه‌های زیر برای جمع‌آوری داده‌های پژوهش استفاده شد:

الف) پرسشنامه دلزدگی زناشویی: مقیاس دلزدگی زناشویی یک ابزار خودسنجی است که توسط پاینز (۱۹۹۶) با هدف اندازه‌گیری درجه دلزدگی زناشویی در بین زوجین ساخته شد. این پرسشنامه شامل ۲۱ ماده است که ۱۷ ماده آن شامل عبارات منفی مانند خستگی، ناراحتی و بی‌ارزشی بودند و ۴ ماده آن شامل عبارات مثبت مانند خوشحال بودن و پرانرژی بودن است. برای تفسیر نمره‌ها باید آن‌ها را تبدیل به درجه کرد که این عمل از طریق تقسیم نمودن نمره حاصل شده از پرسشنامه بر تعداد سؤالات (۲۱ سؤال) بدست می‌آید. نمره گذاری این مقیاس در یک مقیاس ۷ درجه‌ای لیکرت در دامنه بین ۱ (هرگز) تا ۷ (همیشه) می‌باشد، که آزمودنی تعداد دفعات اتفاق افتاده موارد مطرح شده در رابطه زناشویی خود را مشخص می‌سازد، نمره‌گذاری ۴ ماده نیز به صورت معکوس انجام می‌شود (پاینز، ۱۹۹۶، ترجمه شاداب، ۱۳۸۱) ارزیابی ضریب اعتبار

بدست آورده‌اند. در پژوهش حاضر به منظور بررسی پایایی پرسشنامه عشق، از ضریب آلفای کرونباخ استفاده گردید.

ج) پرسشنامه باورهای ارتباطی: مقیاس باورهای ارتباطی ۶۰ سؤالی، اولین بار توسط اپستین و ایدلسون (۱۹۸۲) ساخته شد، بعد از پاره‌ای تغییرات، سازندگان این مقیاس با حذف پاره‌ای از سؤالات، نسخه ۴۰ سؤالی آن را در سال ۱۹۹۰، تدوین کردند. نسخه فارسی این پرسشنامه را مظاهری و پوراعتماد (۱۳۸۰) با روش ترجمه و ترجمه مجدد تهیه کردند، (به نقل از حیدری، مظاهری و پوراعتماد، ۱۳۸۴) که در این پژوهش هر سؤال در مقیاس ۶ درجه لیکرت (۰) کاملاً غلط است، (۱) غلط است، (۲) احتمالاً غلط است یا اینکه بیشتر غلط است تا درست، (۳) احتمالاً درست است یا اینکه بیشتر است تا غلط، (۴) درست است، (۵) کاملاً درست است، نمره گذاری می‌شود، که با جمع زدن امتیازات مربوط به عبارات خرده مقیاس، نمره خرده مقیاس مربوطه محاسبه و با جمع کردن نمره ۵ خرده مقیاس نمره کل باورهای ارتباطی سنجد می‌شود، از آنجایی که نقطه برش تست $2 + 16$ بوده اگر نمره فرد بین ۱۴ و ۱۸ باشد فرد زمینه باور را دارد اما آن باور را ندارد، هرچه نمره فرد کمتر باشد بهتر است و بالعکس. این پرسشنامه به منظور اندازه‌گیری باورهای غیرمنطقی درباره روابط زناشویی ساخته شد، که در همین زمینه ۵ باور ارتباطی ناکارآمد را می‌سنجد. نمره کلی بالاتر در این مقیاس نشان دهنده باورهای ناکارآمد بیشتر است. پایایی این پرسشنامه با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ ۰.۸۴ بدست آوردند و همچنین روایی این پرسشنامه با استفاده از روایی ملاکی، ۰.۷۶ بدست آمد، (به نقل از حیدری، مظاهری و پوراعتماد، ۱۳۸۴).

یافته‌ها

جدول ۱: میانگین، انحراف معیار، حداقل و حداکثر نمره‌های آزمودنی‌ها در متغیرهای باورهای غیرمنطقی ارتباطی، مؤلفه‌های عشق و دلزدگی زناشویی

متغیرها	میانگین	انحراف معیار	حداقل نمره	حداکثر نمره
باور به تخریب‌کنندگی مخالفت	۱۹/۳۰	۶/۸۰	۲	۴۰
توقع ذهن خوانی	۲۲/۸۸	۶/۳۳	۶	۴۰
کمال‌گرایی جنسی	۱۳/۲۲	۵/۰۱	۰	۲۵
تفاوت‌های جنسیتی	۱۸/۱۹	۴/۵۰	۷	۲۹
باور به تغییر ناپذیری همسر	۱۵/۰۵	۵/۵۹	۱	۳۳
صمیمت	۱۰۷/۲۱	۲۴/۵۴	۲۴	۱۳۵
لذت	۹۷/۷۹	۲۴/۹۵	۱۹	۱۳۵
تعهد	۱۱۴/۲۸	۲۲/۵۸	۳۵	۱۳۵
دلزدگی زناشویی	۵۶/۸۸	۲۱/۱۱	۲۱	۱۴۶

همان‌طور که در جدول ۱ مشاهده می‌شود میانگین، انحراف معیار، حداقل و حداکثر نمره‌های آزمودنی‌ها در متغیرهای باورهای غیرمنطقی ارتباطی، مؤلفه‌های عشق و دلزدگی زناشویی نمونه نشان داده شده است.

جدول ۲: ضرایب همبستگی بین متغیرهای پیش بین و ملاک پژوهش

متغیرها	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹
۱- صمیمیت	۱								
۲- شور	** ۰/۸۷	۱							
۳- تعهد	** ۰/۸۶	** ۰/۸۶	۱						
۴- تخریب کنندگی مخالفت	** -۰/۶۱	** -۰/۵۵	** -۰/۵۵	۱					
۵- توقع ذهن خوانی	** -۰/۴۰	** -۰/۴۳	** -۰/۴۴	** ۰/۵۷	۱				
۶- کمال‌گرایی جنسی	-۰/۰۶	* ۰/۱۵	** -۰/۱۶	** ۰/۲۷	** ۰/۲۱	۱			
۷- تفاوت‌های جنسیتی	-۰/۱۰	۰/۰۳	-۰/۱۲	** ۰/۲۴	** ۰/۲۱	** ۰/۲۳	۱		
۸- تغییر ناپذیری همسر	** -۰/۶۰	** -۰/۵۴	** -۰/۶۲	** ۰/۵۳	** ۰/۴۵	** ۰/۲۲	** ۰/۲۰	۱	
۹- دلزدگی زناشویی	** -۰/۶۶	** -۰/۵۱	** -۰/۵۳	** ۰/۵۴	** ۰/۴۰	-۰/۰۲	-۰/۰۱	** ۰/۴۰	۱

** P < 0 / 01 * P < 0 / 05

همان‌طور که در جدول ۲ مشاهده می‌شود از بین باورهای غیرمنطقی ارتباطی، تخریب‌کنندگی مخالفت، توقع ذهن خوانی و اعتقاد به تغییرناپذیری همسر، رابطه‌ی مثبت و معنی‌داری با دلزدگی زناشویی دارند. به عبارت دیگر افزایش در باورهای ذکر شده با افزایش در میزان دلزدگی زناشویی زنان همراه است. سایر باورهای غیرمنطقی ارتباطی، رابطه‌ی معنی‌داری با دلزدگی زناشویی ندارند ابعاد صمیمیت، شور و تعهد رابطه‌ی منفی و معنی‌داری با دلزدگی زناشویی دارند. به عبارت دیگر افزایش در

مؤلفه‌های عشق با کاهش در میزان دلزدگی زناشویی همراه است.

جدول ۳: رگرسیون با ورود همزمان برای پیش‌بینی دلزدگی زناشویی از روی باورهای غیرمنطقی ارتباطی

P	T	R ²	R	β	B	متغیرهای پیش‌بین
۰/۰۰۰۱	۴/۲۰				۳۳/۹۴	عرض از مبدا
۰/۰۲	۲/۴۶			۰/۲۵	۰/۷۵	باور به تخریب‌کنندگی مخالفت
۰/۰۶	۱/۸۸	۰/۲۴	۰/۴۹	۰/۱۸	۰/۵۹	توقع ذهن خوانی
۰/۱۰	-۱/۶۶			-۰/۱۳	-۰/۵۴	کمال‌گرایی جنسی
۰/۱۷	-۱/۳۹			-۰/۱۱	-۰/۵۵	تفاوت‌های جنسیتی
۰/۰۲	۲/۴۲			۰/۲۳	۰/۸۴	باور به تغییر ناپذیری همسر

همان‌طور که در جدول ۳ مشاهده می‌شود از بین باورهای غیرمنطقی ارتباطی، باور به تخریب‌کنندگی مخالفت و باور به تغییر ناپذیری همسر، پیش‌بین‌های مثبت و معنی‌داری برای دلزدگی زناشویی زنان هستند. به عبارت دیگر افزایش در باورهای ذکر شده، با افزایش در دلزدگی زناشویی زنان همراه است. سایر ابعاد باورهای غیرمنطقی ارتباطی، پیش‌بین معنی‌داری برای دلزدگی زناشویی زنان نبودند. باورهای غیرمنطقی ارتباطی در مجموع ۲۴ درصد از واریانس دلزدگی زناشویی زنان را تبیین می‌کردند. بنابراین فرضیه‌ی اول پژوهش در رابطه با باورهای تخریب‌کنندگی مخالفت و تغییر ناپذیری همسر تأیید گردیده و در سایر موارد تأیید نمی‌شود.

جدول ۴: رگرسیون با ورود همزمان برای پیش‌بینی دلزدگی زناشویی از روی مؤلفه‌های عشق

P	T	R ²	R	β	B	متغیرهای پیش‌بین
۰/۰۰۰۱	۱۶/۸۹				۱۰۶/۷۰	عرض از مبدا
۰/۰۰۰۱	-۵/۶۲	۰/۴۳	۰/۶۵	-۰/۸۷	-۰/۶۷	صمیمت
۰/۵۲	۰/۶۵			۰/۱۰	۰/۰۸	شور
۰/۳۱	۱/۰۱			۰/۱۵	۰/۱۲	تعهد

همان طور که در جدول ۴ مشاهده می‌شود از بین مؤلفه‌های عشق، تنها بعد صمیمیت، پیش‌بین منفی و معنی‌داری برای دلزدگی زناشویی زنان است. به عبارت دیگر افزایش در میزان صمیمیت، با کاهش در دلزدگی زناشویی زنان همراه است. سایر مؤلفه‌های عشق، پیش‌بین معنی‌داری برای دلزدگی زناشویی زنان نبودند. مؤلفه‌های عشق در مجموع ۴۳ درصد از واریانس دلزدگی زناشویی زنان را تبیین می‌کردند. بنابراین فرضیه‌ی دوم پژوهش در رابطه با بعد صمیمیت تأیید گردیده و در سایر موارد تأیید نمی‌شود.

جدول ۵: ضریب همبستگی پیرسون برای بررسی رابطه‌ی متغیرهای زمینه‌ای با دلزدگی زناشویی زنان

ابعاد	R	N	P
سن	۰/۱۳	۱۶۸	۰/۰۹
میزان تحصیلات	-۰/۱۷	۱۶۸	۰/۰۳
مدت ازدواج	۰/۲۰	۱۷۱	۰/۰۱
تعداد فرزندان	۰/۱۷	۱۷۰	۰/۰۳

R = ضریب همبستگی پیرسون، N = تعداد پاسخگویان و P = سطح معنی‌داری

همان طور که در جدول ۵ مشاهده می‌شود از بین متغیرهای زمینه‌ای، میزان تحصیلات، مدت ازدواج و تعداد فرزندان با دلزدگی زناشویی زنان، رابطه‌ی معنی‌داری دارد. میزان تحصیلات رابطه‌ی منفی و مدت ازدواج و تعداد فرزندان رابطه‌ی مثبتی با دلزدگی زناشویی زنان داشت. به عبارت دیگر افزایش در میزان تحصیلات با کاهش دلزدگی و افزایش در متغیرهای مدت ازدواج و تعداد فرزندان، با افزایش در دلزدگی زناشویی زنان همراه بود. سن پاسخگویان رابطه‌ی معنی‌داری با دلزدگی زناشویی آنان نداشت. بنابراین فرضیه‌ی سوم پژوهش در رابطه با میزان تحصیلات، مدت ازدواج و تعداد فرزندان تأیید گردیده و در رابطه با سن، تأیید نمی‌شود.

جدول ۶: ضریب همبستگی برای بررسی رابطه‌ی متغیرهای زمینه‌ای با باورهای غیرمنطقی ارتباطی

متغیرها	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹
۱- سن	۱								
۲- میزان تحصیلات	*	۱							
۳- مدت ازدواج	**	**	۱						
۴- تعداد فرزندان	**	**	**	۱					
۵- تخریب کنندگی مخالفت	**	**	*	*	۱				
۶- توقع ذهن خوانی	**	**	**	**	**	۱			
۷- کمال‌گرایی جنسی	**	**	**	**	**	**	۱		
۸- تفاوت‌های جنسیتی	**	**	**	**	**	**	**	۱	
۹- تغییر ناپذیری همسر	**	**	*	*	*	*	*	*	۱

** P < 0 / 01 * P < 0 / 05

همان‌طور که در جدول ۶ مشاهده می‌شود: سن پاسخگویان با هیچ‌یک از باورهای غیرمنطقی ارتباطی رابطه‌ی معنی‌داری ندارد. میزان تحصیلات پاسخگویان با توقع ذهن خوانی و تغییر ناپذیری همسر رابطه‌ی منفی معنی‌داری، مدت زمان ازدواج و تعداد فرزندان با تخریب کنندگی مخالفت و تغییر ناپذیری همسر رابطه‌ی مثبت و معنی‌داری دارد. به عبارت دیگر افزایش در میزان تحصیلات با کاهش در توقع ذهن خوانی و تغییر ناپذیری همسر همراه است. از طرفی افزایش در مدت زمان ازدواج و تعداد فرزندان با افزایش در باور به تخریب کنندگی مخالفت و تغییر ناپذیری همسر همراه است. بنابراین

فرضیه‌ی چهارم پژوهش در رابطه با میزان تحصیلات، مدت ازدواج و تعداد فرزندان تأیید گردیده و در رابطه با سن، تأیید نمی‌شود.

جدول ۷: ضریب همبستگی پیرسون برای بررسی رابطه‌ی متغیرهای زمینه‌ای با مؤلفه‌های عشق در زنان

متغیرها	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷
۱- سن	۱						
۲- میزان تحصیلات	* -۰/۱۷	۱					
۳- مدت ازدواج	** ۰/۷۹	** -۰/۳۰	۱				
۴- تعداد فرزندان	** ۰/۶۶	** -۰/۴۰	* ۰/۷۷	۱			
۵- صمیمیت	-۰/۰۶	۰/۱۰	* -۰/۱۴	* -۰/۱۵	۱		
۶- شور	* -۰/۱۷	۰/۰۵	** -۰/۲۴	** -۰/۲۴	** ۰/۸۷	۱	
۷- تعهد	-۰/۱۱	۰/۰۸	** -۰/۱۹	* -۰/۱۸	** ۰/۸۶	** ۰/۸۶	۱

همان‌طور که در جدول ۷ مشاهده می‌شود: مدت زمان ازدواج و تعداد فرزندان با هر سه مؤلفه عشق و سن پاسخگویان، تنها با بعد شور رابطه‌ی منفی معنی‌داری دارد. اما میزان تحصیلات پاسخگویان با هیچ‌یک از مؤلفه‌های عشق رابطه‌ی معنی‌داری ندارد. به عبارت دیگر افزایش در سن پاسخگویان با کاهش در بعد شور همراه است. افزایش در مدت زمان ازدواج و تعداد فرزندان با کاهش در هر سه مؤلفه‌ی عشق همراه است. بنابراین فرضیه‌ی پنجم پژوهش در رابطه با سن، مدت ازدواج و تعداد فرزندان تأیید گردیده و در رابطه با میزان تحصیلات، تأیید نمی‌شود.

بحث و نتیجه‌گیری

نتایج پژوهش حاضر نشان می‌دهد که باورهای غیرمنطقی ارتباطی، دلزدگی زناشویی زنان را به طور مثبت پیش‌بینی می‌کند. نتیجه‌ی یافته‌ی این پژوهش با پژوهش‌های (ادیب راد، ادیب راد، ۱۳۸۴)، (بختیارپور، عامری، ۱۳۸۸)، (جکسون، والدرسون، مور، ۱۹۸۰)، (سالیوان و سوبیل، ۱۹۹۵)، (بالور، ۲۰۰۱) که نشان دادند باورهای غیرمنطقی ارتباطی نقش مهمی بر دلزدگی زناشویی دارد همسواست. بنابراین همان‌طور که سهرابی (۱۳۹۱) بیان کرده است ارتباط یکی از قدیمی‌ترین و در عین حال عالی‌ترین دستاورد بشر بوده است و در این بین ارتباط زناشویی یکی از صمیمی‌ترین و خصوصی‌ترین انواع ارتباط انسانی و از نیازهای فطری بشر است و داشتن ارتباط سالم و وجود باورهای منطقی در این ارتباط، خود یکی از مسائلی است که باعث می‌شود افراد از زندگی زناشویی خود احساس رضایت کنند ارتباط زناشویی از مهمترین ارتباطات بشری است در این ارتباط افراد با فرهنگ‌ها و افکار و باورهای متفاوت کنار یکدیگر قرار می‌گیرند که اگر این باورها غیرمنطقی باشد ارتباط برقرار کردن با شریک زندگی بسیار سخت می‌شود باورهای غیرمنطقی یکی از موانع ارتباط است و به زعم الیس (۱۹۹۳) حتی ممکن است منجر به بروز نوروژ شود و اختلال ارتباطی در پی داشته باشد و همین مسئله به مرور زمان ممکن است باعث بروز دلزدگی زناشویی شود. بنابراین افزایش باورهای غیرمنطقی در زندگی زناشویی امکان بروز دلزدگی در زندگی مشترک را افزایش می‌دهد. همچنین از دیگر یافته‌های این پژوهش این است که مؤلفه‌های عشق، دلزدگی زناشویی را به طور منفی پیش‌بینی می‌کند، به این معنی که افزایش در مؤلفه‌های عشق و سبک‌های آن باعث کاهش بروز دلزدگی زناشویی زنان می‌شود. نتیجه‌ی یافته‌های این پژوهش با پژوهش‌های (حافظی، فیروزآبادی، حق شناس، ۱۳۸۴)، (قمرانی، طباطبایی، ۱۳۸۵)، (عیسی نژاد، شماعتی، احمدی، ۱۳۸۷)، (محمودی، حافظ‌الکتاب، ۱۳۸۹)، (حافظی، جامعی نژاد،

۱۳۸۸)، (آوربک، کمپ، اینگلز^۱، ۲۰۰۷) که نشان دادند مؤلفه‌های عشق نقش مهمی بر رضایتمندی زناشویی دارد همسواس است. بنابراین با توجه به اینکه ارتباط در روابط زناشویی از اهمیت بسیاری برخوردار است، عشق و ابعاد آن (صمیمیت، لذت، تعهد) نیز در روابط زناشویی افراد بسیار مورد توجه است، عشق و محبت عامل پیوند دهنده زن و شوهر و موجب حفظ و ثبات روابط آنهاست از آن گذشته عشق و محبت از کیفیتی برخوردار است که می‌تواند بسیاری از تنش‌های میان زوج‌ها را محو کند، به گفته رابرتزو گرین برگ^۲ (۲۰۰۲) پژوهش‌های اخیر نشان می‌دهد وقوع تعارض و کشمکش‌ها نیست که ازدواج‌های نابسامان را به طلاق میکشاند بلکه کاهش بیان احساسات عاطفی، ارتباط عاطفی مثبت و عدم وجود صمیمیت و حساس بودن زوج‌ها نسبت به هم است که فروپاشی رابطه را پیش‌بینی می‌کند. (خمسه، ۱۳۹۱) بنابراین همان‌طور که در یافته‌ها مطرح شد کاهش مؤلفه‌های عشق در روابط زناشویی امکان بروز دلزدگی زناشویی را در روابط زناشویی افزایش می‌دهد. دیگر نتایج یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد که بین متغیر زمینه‌ای مدت ازدواج و تعداد فرزندان رابطه مثبت معنی‌داری با دلزدگی زناشویی وجود دارد و متغیر زمینه‌ای تحصیلات رابطه منفی و متغیر زمینه‌ای سن رابطه‌ای با دلزدگی زناشویی نداشت. نتایج یافته‌های این پژوهش با پژوهش زیر همسواس است: (فرح بخش، علینقیان، ۱۳۸۲) که نشان دادند میزان رضایت از زندگی زناشویی در زوج‌هایی که تازه عقد کرده‌اند بالا و در زوج‌هایی که دارای فرزند هستند و یا فرزندان‌شان در مرحله‌ی بلوغ هستند کاهش می‌یابد. همچنین نتایج با توجه به ضریب همبستگی پیرسون نشان داد که بین متغیر زمینه‌ای مدت ازدواج و تعداد فرزندان با باورهای غیرمنطقی زناشویی رابطه مثبت و معنی‌دار و متغیر زمینه‌ای تحصیلات رابطه منفی با باورهای غیرمنطقی دارد و با متغیر زمینه‌ای سن ارتباطی یافت نشد. دیگر نتایج بدست آمده نشان داد که رابطه منفی و معنی‌داری بین مؤلفه‌های عشق و متغیر زمینه‌ای سن، مدت ازدواج و

1. Overbeak, B. Kemp, B. &Engels, G.

2. Roberts, L. J., & Greenberg, D. R.

تعداد فرزندان وجود دارد اما در مورد متغیرزمینه‌ای میزان تحصیلات رابطه تأیید نشده است. همان‌طور که صادقی (۱۳۹۰) گفته است ازدواج مهمترین رابطه انسانی است ازدواج بر پایه شکل‌گیری و توسعه رابطه بین دو فرد (زوجین) استوار است و این روابط به شدت تحت تأثیر تفکرات و باورهای ارتباطی هر یک از زوجین قرار دارد. باورهای افراد در اوایل ازدواج و زندگی مشترک بسیار شیرین است و غالب زوجین گمان می‌کنند که با ازدواج به تمام آرزوهایشان می‌رسند اما با مرور زمان و هنگامی که عطش اولیه فروکش کرد تفاوت‌ها آشکار می‌شوند و افراد با باورهای غیرمنطقی خود فکر می‌کنند که در ازدواج خود شکست خورده‌اند زیرا نیازهایشان برآورده نشده و به قول خودشان این زندگی، آن زندگی نیست که تصور داشته‌اند. در این میان از بین باورهای غیرمنطقی ارتباطی، باور به تخریب‌کنندگی مخالفت و باور به تغییرناپذیری همسر، پیش‌بینی‌های منفی و معنی‌داری برای بعد صمیمیت و لذت و تعهد هستند. به عبارت دیگر افزایش در باور به تخریب‌کنندگی مخالفت و تغییرناپذیری همسر با کاهش در میزان صمیمیت و لذت و تعهد همراه است. در رابطه با باور تغییرناپذیری همسر میتوان به تئوری اسنادها رجوع کرد به این معنی که در چارچوب این تئوری افراد معمولاً رفتارهای خوب و مثبت همسر خود را موقتی و رفتارهای منفی همسرشان را دائمی تفسیر میکنند و همین مسئله باعث کاهش صمیمیت بین آن‌ها می‌شود. زیرا به این اعتقاد دارند که حتی اگر او بخواهد تغییر کند نمی‌تواند. و همچنین باور به تخریب‌کنندگی مخالفت باعث می‌شود که زوجین اختلاف‌های معمول و طبیعی را به عنوان تنش در زندگی بنگرند که خود این مسئله نیز صمیمیت بین آن‌ها را کاهش میدهد همچنین افزایش در کمال‌گرایی جنسی با افزایش در میزان صمیمیت و افزایش در باور به تفاوت‌های جنسیتی با افزایش در میزان لذت همراه است.

در آخر می‌توان گفت با توجه به آنچه بیان شد در شروع رابطه زناشویی عشق و افکار افراد در رابطه با یکدیگر و زندگی زناشویی بسیار اهمیت دارد، و در این میان اگر باور به تخریب‌کنندگی مخالفت همسر وجود داشته باشد یعنی اگر زوجین تصور کنند که هرگاه

همسرشان با نظرات آن‌ها مخالفت کرد و یا نظری متفاوت با نظرشان مطرح کرد باید نظرش تخریب شود و باور داشتند که حتما باید نظر آن‌ها غالب باشد و یا این باور که رابطه زناشویی موفق رابطه ایست که در آن کسی با نظراتشان مخالفت نکند باعث کم‌رنگ شدن بعد تعهد و صمیمیت و لذت و در نهایت عشق در زندگی زناشویی می‌شوند. و همچنین دیگر باور مؤثر در این زمینه باور به تغییرناپذیری همسراست، زیرا در رابطه زناشویی سالم زن و شوهر بر یکدیگر تأثیر می‌گذارند و از یکدیگر تأثیر می‌پذیرند، اما اگر این باور وجود داشته باشد که همسر به هیچ عنوان تغییر نمی‌کند یعنی باور به تغییر در ارتباط مؤثر از بین رفته است که این باور خود نیز باعث کم‌رنگ شدن مؤلفه‌های عشق و در نتیجه عشق میان زوجین می‌شود، همچنین در این زمینه باور به تفاوت‌های جنسیتی یعنی شناخت ویژگی‌های شخصیتی متفاوت زن و مرد باعث افزایش بعد لذت در میان زوجین می‌شود، زیرا زوجین باید از ویژگی‌های متفاوت شخصیتی یکدیگر آگاه باشند تا بتوانند از رابطه با یکدیگر لذت ببرند و همچنین باور به کمال‌گرایی جنسی باعث افزایش بعد صمیمیت در میان زوجین می‌شود، باور به کمال‌گرایی جنسی به این دلیل که باعث می‌شود تا زوجین برای لذت بردن از رابطه با یکدیگر نهایت تلاششان را بنمایند باعث افزایش صمیمیت در میان آن‌ها می‌شود.

منابع

- ادیب راد، نسترن، ادیب راد، مجتبی (۱۳۸۴). بررسی رابطه باورهای ارتباطی با دلزدگی زناشویی و مقایسه آن در زنان متقاضی طلاق و زنان خواهان ادامه زندگی مشترک، تازه‌ها و پژوهش‌های مشاوره، جلد ۴، شماره ۱۳، صص ۹۹ تا ۱۰۷.
- ادیب راد، نسترن؛ مهدوی، اسماعیل؛ ادیب راد، مجتبی؛ دهسیری، غلامرضا (۱۳۸۴). مقایسه باورهای ارتباطی زنان مراجعه‌کننده به مراکز قضایی و زنان مایل به ادامه زندگی مشترک شهر تهران. فصلنامه خانواده‌پژوهی، سال اول، شماره ۲، صص ۱۳۱ تا ۱۳۸.
- استرنبرگ، رابرت جی (۱۳۸۴). مقیاس عشق مثلثی/ استرنبرگ. ترجمه: حمزه گنجی. تهران: مرکز نشر روان سنجی. سال تألیف اثر به زبان اصلی (۱۹۸۶).

- اسدی، عدالت؛ منصور، لادن؛ خدابخشی کولایی، آناهیتا؛ فتح‌آبادی، جلیل (۱۳۹۲). بررسی رابطه بین دلزدگی زناشویی، باورهای بدکارکردی جنسی و احقاق جنسی در زنان دارای همسر مبتلا به دیابت و مقایسه آن با زنان دارای همسر غیرمبتلا. *فصلنامه خانواده‌پژوهی*. سال نهم. شماره ۳۵. صص ۳۱۱ تا ۳۲۴.
- اسلامبولی، لیلا؛ علیپور، احمد؛ سپهری شاملو، زهره؛ زارع، حسین (۱۳۹۳). بررسی اثربخشی گروه درمانی بر اساس رویکرد واقعیت‌درمانی بر بازسازی باورهای ارتباطی در زنان شاغل متأهل شهر مشهد. *فصلنامه خانواده‌پژوهی*. سال دهم. شماره ۴۰. صص ۴۹۳ تا ۵۰۹.
- اسماعیل‌پور، خلیل؛ خواجه، وحیده؛ مهدوی، نفیسه (۱۳۹۲). پیش‌بینی رضایت زناشویی همسران بر اساس باورهای ارتباطی و مهارت‌های ارتباطی. *فصلنامه خانواده‌پژوهی*. سال نهم. شماره ۳۳. صص ۲۹ تا ۴۴.
- بختیارپور، سعید؛ عامری، زینب (۱۳۸۸). رابطه بین وابستگی خاص نسبت به همسر و باورهای غیرمنطقی با دلزدگی زناشویی در دبیران متأهل اهواز. *فصلنامه یافته‌های نو در روان‌شناسی*. دوره ۴. شماره ۱۰. صص ۵۳ تا ۷۰.
- بک، آرون. (۱۳۸۹). *عشق هرگز کافی نیست*. ترجمه: مهدی قراچه‌داغی. تهران: ذهن‌آویز. سال تألیف اثر به زبان اصلی (۱۹۲۱).
- بولتون، ر. (۱۳۹۱). *روان‌شناسی روابط انسانی*. ترجمه: حمیدرضا سهرابی. تهران: انتشارات رشد. سال تألیف اثر به زبان اصلی (۱۹۹۶).
- پاینز، آیلا مالاج (۱۳۸۱). *چه کنیم تا عشق رویایی به دلزدگی نینجامد*. ترجمه: فاطمه شاداب. تهران: انتشارات ققنوس، سال تألیف اثر به زبان اصلی (۱۹۹۶).
- تفرشی، م؛ امیری مجد، م؛ جعفری، ا (۱۳۹۲). تأثیر آموزش مهارت‌های مدیریت خشم در کاهش خشونت خانوادگی و بهبود رضایت زناشویی. *فصلنامه خانواده‌پژوهی*. سال نهم. شماره ۳۵. صص ۲۹۹ تا ۳۱۰.
- حافظی، فریبا؛ جامعی نژاد، فرح‌ناز (۱۳۸۸). رابطه بین عشق، عاطفه مثبت، عاطفه منفی و سبک‌های دلبستگی با رضایت زناشویی در کارکنان شرکت ملی حفاری خوزستان. *یافته‌های نو در روان‌شناسی*. دوره ۴. شماره ۱۰. صص ۴۱ تا ۵۲.
- حافظی، طرهبه؛ فیروزآبادی، حق‌شناس (۱۳۸۴). *بررسی رابطه بین سبک‌های عشق و رضایت‌مندی زناشویی*. پایان‌نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه شیراز.
- حیدری، محمود؛ مظاهری، محمدعلی؛ ادیب‌راد، نسترن (۱۳۸۱). مطالعه مقدماتی نقش آموزش مهارت‌های شناختی زندگی زناشویی در تغییر باورهای دانشجویان. *مجله روان‌شناسی*. سال ششم، شماره ۲۴. صص ۳۲۴ تا ۳۳۵.
- خلعتبری، جواد؛ قربان‌شیرودی، شهره؛ مهدیون، زهرا (۱۳۸۸). تأثیر آموزش برنامه‌ی آمادگی ازدواج بر باورهای ارتباطی زوجین. *فصلنامه روان‌شناسی تربیتی*. سال اول، شماره ۱، صص ۳۲ تا ۴۵.
- خمسه، اکرم. (۱۳۹۱). *راهبردهای جدید در زوج‌درمانی*. تهران: انتشارات ارجمند؛ نسل فردا.

- دانا، سوسن؛ صابری، هایده (۱۳۹۳). پیش‌بینی رضایت زناشویی براساس سبک‌های عشق ورزی (صمیمیت، میل، تعهد) و اضطراب. *فصلنامه خانواده‌پژوهی*. سال دهم. شماره ۴۰. صص ۵۱۱ تا ۵۲۷.
- رضازاده، م. (۱۳۸۱). *مهارت‌های ارتباطی و همسازی زناشویی*. پایان‌نامه دکتری. دانشگاه تربیت مدرس.
- شایسته، گلناز؛ صاحبی، علی؛ علیپور، احمد (۱۳۸۵). بررسی رابطه رضایت زناشویی با باورهای ارتباطی و انتظارات غیر منطقی زوجین. *فصلنامه خانواده‌پژوهی*. سال دوم، شماره ۷، صص ۲۲۴ تا ۲۳۸.
- شعبان‌زاده، افسانه؛ خواجه‌پور، پانته‌آ (۱۳۸۶). *رابطه بین میزان عشق و رضایت زناشویی در زنان و مردان متأهل شهرتهران*. پایان‌نامه کارشناسی. دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی.
- شولتز، د؛ شولتز، س (۱۳۸۵). *نظریه‌های شخصیت*. ترجمه: یحیی سید محمدی. تهران: نشر ویرایش. تألیف اثر به زبان اصلی (۲۰۰۵).
- عطاری، یوسفعلی؛ حسین‌پور، محمد؛ راهنورد، سیما (۱۳۸۸). اثربخشی آموزش مهارت‌های ارتباطی به شیوه‌ی برنامه ارتباطی زوجین بر کاهش دلزدگی زناشویی در زوجین. *فصلنامه اندیشه و رفتار*. دوره چهارم، شماره ۱۴، صص ۲۵ تا ۳۴.
- عیسی‌نژاد، امید؛ شماعی، فاطمه؛ احمدی، سید احمد (۱۳۸۷). بررسی تاثیر انواع عشق بر شادمانی زناشویی. *چکیده مقالات سومین کنگره ملی آسیب‌شناسی خانواده*. دانشگاه شهید بهشتی تهران.
- فرح‌بخش، کیومرث؛ شفیع‌آبادی، عبدالله (۱۳۸۵). ابعاد عشق ورزی براساس نظریه سه بعدی عشق در چهار گروه زوج‌های در مرحله نامزدی، عقد، ازدواج، و دارای فرزند. *فصلنامه دانش و پژوهش در روانشناسی*. شماره ۳۰، صص ۱ تا ۲۰.
- فرح‌بخش، کیومرث؛ علینقیان، مرضیه (۱۳۸۲). *بررسی تفاوت میزان سازگاری زناشویی در سه گروه زوجین فاقد فرزند، دارای فرزند و فرزندان متأهل*. پایان‌نامه کارشناسی. دانشگاه آزاد اسلامی خمینی شهر.
- فرهنگی، علی‌اکبر (۱۳۹۱). *ارتباطات انسانی*. تهران: موسسه خدمات فرهنگی رسا.
- قمرانی، امیر؛ طباطبایی، جعفر (۱۳۸۵). بررسی روابط عاشقانه زوجین ایرانی و روابط آن با رضایت زناشویی و متغیرهای دموگرافیک. *مجله تازه‌ها و پژوهش‌های مشاوره*. دوره پنجم، شماره ۱۷، صص ۹۵ تا ۱۰۹.
- کریم‌نژاد، لیلا؛ جهانیان، سعید؛ فرقدانی، آزاده (۱۳۹۳). مقایسه راهبردهای تنظیم شناختی هیجان و نقش‌های جنسیتی در میان زوجین با دلزدگی زناشویی بالا و پایین. *فصلنامه علوم رفتاری*. سال پنجم. شماره ۱۸. صص ۱۶۱ تا ۱۸۳.
- محمودی، غلامرضا؛ حافظ‌الکتاب، لیلی (۱۳۸۹). رابطه سبک‌های عشق ورزی و رضایتمندی زناشویی. *تحقیقات روان‌شناختی*. دوره‌ی دوم. شماره ۶. صص ۱۰۱ تا ۱۱۴.
- مشاک، رویا (۱۳۸۷). رابطه سبک‌های عشق (صمیمیت، لذت، تعهد) با رضایت زناشویی دانشجویان متأهل. *فصلنامه علمی تخصصی زن و فرهنگ*. سال اول، شماره ۲، صص ۸۳ تا ۹۷.
- میرمحمد صادقی، مهدی (۱۳۹۰). *مجموعه آموزش پیش از ازدواج (آشنایی)*. تهران: انتشارات ارتقای

سلامت ایرانیان .

– نیکویخت، ندا؛ کریمی، یوسف؛ بهرامی، هادی (۱۳۹۰). بررسی دلزدگی زناشویی در زنان نابارور و بارور مراجعه کننده به درمانگاه‌های زنان و ناباروری بیمارستان ولیعصر مجتمع بیمارستان امام خمینی (ره): یک مطالعه مقطعی . *مجله تخصصی اپیدمیولوژی ایران*، دوره هفتم، شماره ۱، صص ۳۲ تا ۳۷ .

- Balver. (2001). Professional nursing burnout and irrational thinking. *Journal article springer link* . pp , 123 – 125 .
- Debord , J . Romans , J.S. (1996). predicting dyadic adjustment from general and relationship – specific beliefs, *journal of psychology*, 130 , 263 – 280 .
- Ellis.A.(1993). *Psychology and value of human being* (Rev.ed) New York: Institutu for Rational Emotive Thrapy.
- Engela, G. Olson, K.R. Patrick, C. (2002). The personality of love: fundamental motivesand traits related to components of love: *personality and individual differences* , 32, 839 – 853 .
- Fowler,A.C.(2007). Love and marriage .through the lens of sociological theories. *Journal ofthe sociology of self-knowledge* ,2,61-72.
- Jacobson , N . S .Waldron , H . & Moore, D. (1980). Toward a behavioral profile of marital distress. *journal of consulting and clinical psychology*, 48, 696– 703 .
- Overbeak , B . Kemp , B . &Engels , G . (2007) . Two personalities , one relationship: Both partners personality traits , *Journal of psychology* , 79 , 251 – 259
- Pines ,A.M . &Nunes , R . (2003) . The relationship between career and couple burnout: implications for career and couple counseling . *Journal of employment counseling* , 74 , 50 – 64 .
- Schufeli, W.B, Bunk, B.P .(2003) . Burnout , an overview of 25 years of research and theorizing. *The Handbook of work and health psychology*.
- Sullivan, B .&Schwebel , A. (1995) . Relationship beliefs& expectations of satisfaction in marital relationship, implication for ... *family journal* , (vol, 3 . issue). 298 , 8p.